

rex torvis oculis aspiciebat Estherem, quia putabat, eam non vocatam velle ingredi basilikam regis, i. e., intimum conclave regium; sed Aman non erat in hoc interiori atrio, sed extra hoc. Unde textus hebreicus non habet atrium interius, sed ~~interventum~~, hachizoma, i. e., exterius. Sic etiam hoc loco paraphrasit Chaldaica ait: Aman autem intrabat in atrium regie exterius. Et ipso rex, cit. cap. 6, v. 5, postquam intellexit, Amanum stare in atrio, dixit: *Ingreditur;* ergo Aman nondum erat in interiori atrio aliquotus tali, sed in intimo. Erat tamen atrium, quod Aman jam intraverat, interius respectu ad atrium exterius famorum, vigilarum, etc., ideoque Vulgata habet: *Aman... interius atrium* (i. e., respectivè dumtaxat interius) *domis regiae intraverat.*

88. Queres XV: *An vindicta à Judeis de suis hostibus sumpta, horumque interfecit, Esther cap. 9, fuerit licita, vel potius contra legem de non vindicatis inimicis?* — Resp.: Fuit licita, quia sumpta est auctoritate publica regis, ut patet ex Esther, cap. 8, v. 11, ubi narrator, quid rex imperaverit, Judeos per singulas civitates congregari, ut starent pro animabus suis (i. e., se defendenter); et omnes inimicos suos, cum conjugibus ac liberis et universis dominis interficerent. Et sequenti vers. 4, additur: *Et constituta est per omnes provincias una ultio dies,* id est, tercia decima mensis duodecimi Adar, cap. 16 verò extat exemplar epistola Assueri pro Judaeorum salute cum inimicorum suorum interceptione, ad singulas regni provincias misse. Porro Christus dumtaxat prohibuit, privatas injuras privatae auctoritate ulcisci, non verò veniti, alias publica auctoritate punire. Fuit autem haec intercepito hostium Iudei populi justa defensio iussi ipsius regis peracta, quia Judei de vita sua sibi secuti esse non poterant, nisi illis occisis. Et hoc est, quod tum cap. 8, v. 11, ut starent pro animabus suis, tum cap. 9, v. 16, dicitur: *Pro animabus suis stererunt Judei, interficiens hostibus ac persecutoribus suis.* Nisi enim hi interfici fuisse, timendum erat, ne rursus Judeos invaderent, imò contra regem rebellauerint. Porro, quemadmodum Cornelius à Lap. (1) observat, jussit Mardochaeus Judeis, ut diligenter inquirent et annotarent, qui reverè essent Judeorum hostes, ne quis amicus vel innoxius inter hostes et noxiis occideretur, idèque per novem menses cedem differri jussit, scilicet à mensa tertio usque ad mensum duodecimum (2). Denique illud quoque observatione dignum, quod Judas, cùm hostes suis occidissent, nihil de horum bonis seu facultatibus diripi volerint, ut Scriptura (3) testatur, et si rex id eis concessisset (4), ut nimis ostenderent se non aliud quam vita sua incolumentum querere; hanc enim, ut dixi, perdere volebant ii, qui occidebantur. Utinam Judeos illos hāc in re imitarent christiani multes, qui non

(1) Comment. in Esther 9, 16.

(2) Esther 8, 9 et 12.

(3) Esther 9, 10 et 16.

(4) Esther 8, 11.

tantum inimicos, sed etiam amicos sepe, spoliant, aut omnino spē præde interdum mantant!

89. Queres XVI: *Quomodo Cleopatra et Cleopatra trax, attulerunt... hanc epistolam Phurim; quoniam diximus interpretare esse Lysimachum, etc.; cùm tam men hec epistola jamdiu ante regnamentum Ptolemeum et Cleopatram ad omnes Judeos (Esther 9, 50) missa fuerit?* Occasionem huc questionis distinguenda dedit Phutius, contendens esse evidenter falsum et confitum, hanc epistolam sub regnū Ptolomei et Cleopatra allatum esse, cùm ea jamdiu ante ad omnes Judeos missa fuerit. Verum resp.: Dist.: Epistola hebreica jamdiu ante ad omnes Judeos missa fuit, conc. ; græco versa et ad Ptolomeum missa, nō. Hic sermo est de versione Lysimachi græca ad regem Aegypti missa anno 4 regni Ptolomei et Cleopatrae. Plura de hoc videre poteris apud C. Widenhofer (1).

90. Queres XVII: *Quomodo Mardochaeus, ambo 2 regis Assueri, Esther 11, 2 et 5, fuerit vir magnus et inter primos aule regie; cùm tamen, iuxta Esther 6, 10, non nisi Aman peregit exaltatus fuerit?* — Resp.: Mardochaeus loc. cit. dicitur *magnus* per prolepsin seu anticeptionem in S. Scriptura usitatum (2), quia talis postea fuerat. Imò sine prolepsī affirmari potest, quod Mardochaeus iam ante Amanis fatum fuerit magnus, quia iam ante ad regis januam morabatur, iuxta illud (3): *Manebat ad januam regis, et iterum (4) ad regis januam morabatur;* quia phrasis apud Orientales recepta significat conspicuum aliquam in aula regia dignitatem, sicut illud de Daniele dictum: *Erat in foribus regis (5).*

91. Queres XVIII: *Quomodo (Esther 12, 2) dicitur possit, quid Mardochaeus nuntiaverit super eo (negatio detectionis insidiarum) regi; cùm tamen (Esther 2, 22) id non regi, sed regina Esther nuntiaverit?* — Resp.: Mardochaeus per hanc nuntiavit regi, ut et. cap. 2, v. 22, clare dicitur his verbis: *Quod (scilicet insidiis eumchorum) Mardochaeum non loquitur, statimque nuntiavit regina Esther, et illa regi, ex nomine Mardochaei, qui ad se rem detulerait.* Quod enim per alium quis facit, in estimatione morali per seipsum fecisse censendum est.

92. Queres XIX: *Quomodo concordet Esther e. 13, v. 6, ubi pro extirpatione Iudeorum in epistola e. Aman assignatur dies 14 mensis Adar, cum e. 5, v. 12, e. 8, v. 12, et e. 9, v. 1, ubi pro hoc exteriori minio constanter assignatur dies 15 dicti mensis?* — Resp.: Capitulus precedentibus (nempe c. 3, 8 et 9) testatur, et si rex id eis concessisset (4), ut nimis ostenderent se non aliud quam vita sua incolumentum querere; hanc enim, ut dixi, perdere volebant ii, qui occidebantur. Utinam Judeos illos hāc in re imitarent christiani multes, qui non

(1) Comment. in Esther 11, 4.
(2) Vide Salmeron Proleg. XII, canone 15, propria finem.

(3) Esther 2, 19.

(4) Ibid., 21.

(5) Daniel 2, 49.

nam diem. Colligitur id ex petitione Estheris, que e. 9, v. 15 et seq., in poemam talionis postulavit, ut ultimo Iudeorum de suis hostibus pariter duraret usque ad 44 diem dicti mensis. Nam legimus e. 9, v. 17: *Dies terius decimus mensis Adar primus apud omnes interfectios (hostium Iudei populi) fuit, et quartus decimus die cadere desierunt.*

93. Queres XX: *An non sit contradicatio, dum (Esther 15, 1) de Esthere dicitur: Die autem tertio depositus vestimenta ornatus sui, et circumdata est gloria sua. Nam quomodo circumdata est gloria, si ornamenti vestium depositus? Dein (juxta cap. 14, v. 2) Esther per triduum orationis luctu apta induenta suscepit: ergo et illa die tertio depositus, non verò vestimenta ornatus. Quomodo haec combinatur?* — Resp.: Facile combinantur. Nam die tertio Esther depositus vestimenta ornatus lugubris, h. e., ornatus modesti et modesti, quo ad luctum et mortificationem induita et ornata erat, et circumdata est gloria sua, i. e., gloriosa corona regia, ceterisque vestibus aureis et gemmeis, utpote regalibus. Nam ornatus vox generica est, conveniens tam lugubri quam splendido. Hic autem satis determinatur ad lugubrem ornatum ex cap. 14, v. 2, et ex contrapositione cum vestibus gloriae, cap. 15, v. 4: *Depositus vestimenta ornatus sui, et circumdata est gloria sua;* deinde ex textu græco, qui hoc loco habet: *Depositus vestimenta luctus.*

94. Queres XXI: *Quomodo illud (Esther 15, 9 et 10) : Ingressa Esther stetit ante regem... qui erat terribilis aspectu... cunctaque... ardentes oculis fureorem corporis indicasset, regina corruit, concordet cum altero textu (Esther 5, 2), ubi dicitur: Cum rex videisset Esther regiam stantem, placuit oculis ejus?* — Resp.: Rex initio conspicivit Estherem, fuit terribilis aspectus, qui facili fuit ad iram mobilis, ut patet ex e. 4, v. 12, idèque Esther illum vocat, e. 14, v. 15, *leonen;* at postquam videt consternatam reginam, *converit Deus, e. 15, v. 11, spiritum regis in mansuetitudinem, ut placuerit oculis ejus,* ut legimus e. 5, v. 2. Nempe caput quintum recitat historiam per compendium; et caput decimum quintum recitat rem fusi, emaram iram regis, consernationem regine, deinde blanditatem regis.

95. Queres XXII: *Quomodo Estheris e. 16, v. 48, ubi dicitur, quid jam ante edictum promulgatum de interficiendo Iudeorum hostibus, Aman cum omnī sua cognitione penas dederit, concilietur cum capite 9, v. 4, ubi legitur, quod decem illi Aman prius suspensi fuerint post 9 menses ab illo edito?* — Resp.: cum Serario et aliis: Cap. 16 loquitur de cognatis, qui cum Amano conspirarunt contra Mardochaeum; illi autem Aman serviati in carcere, non nisi 13 die mensis Adar occisi sunt, ut dicitur e. 9, v. 14.

96. Queres XXIII: *An littera Artaxerxis, seu Assueri (Esther e. 16) recitat, quibus revocantur prioris litterae, e. 8, 11 et seq., ad excidium Iudeorum data, sint authenticæ, quia et argumentum plurimum discrepat ab illis prioribus litteris, et formâ à scriptis regum Medorum et Persarum*

dissident, que rescripta nunquam mutari lieuisse, ex Esther. 1, 19, Daniel. 6, 8, etc., constat? — Resp.: Nulla est dissensio inter summarium epistolæ et ipsam epistolam; summarium sive primarium epistola caput habet cap. 8; epistolam vero e. 16, ubi rex occurrit criminationi, quasi revocando priorem suam epistolam contra regum Medorum et Persarum legem agret, dicens, v. 9: *Nec putare debetis, si diversa jubeamus, ex animi nostri venire levitatem, sed pro qualitate et necessitate temporum, ut reipublicæ possit utilitas, ferre sententiam. Vult nimur rex dicere: Nec putare debetis si diversa jubeamus (revocando Amanis decretum de Judeis occidendis) ex animi nostri venire levitatem, ut legem Persarum, que jubet decreta regum esse irrevoocabilia, violemens et abrogemens; nam haec lex solidum iubet irrevoocabilia esse decreta, que subreptitia non sunt, vel fraude extorta, sed sano sinceroque consilio constituta. Jam verò decretum prius de occidendo Iudeis non fuit nostrum, sed Amanis, qui illud à nobis per fraudem et mendacium extorxit, idèque subrepitum, injustum et impium, ac proinde cognitam jam veritate, à nobis hoc novo edictio revocandum et corrigendum.*

97. Queres XXIV: *Quomodo (Esther 16, 15) dicitur possit, ab Amano expeditam fuisse regiam Esther cum tot illius gente ad interitum, cùm tamen (Esther 2, 10 et 20) S. Scriptura refutat, ignotum ei fuisse aula regis, atque adeo ipsi etiam regi et Amano Estheris et Mardochaei genus, donce regina, die quo Aman suspensus est, regi id (Esther 7, 5 et 6) declaravit?* — R.: Etiam si Aman nondum distincte seiverit, regiam Esther esse Judeam, tamen reipsa eam cum tot illius gente ad interitum expeditivit, ut propte impliè contentam in universalis edicto, quod adversus universum Iudeorum nationem obtinerat. Hinc rex Assuerus domum Aman, h. e., hujus bona regina Esther meriti dedit. Nam haec bona scelus ab Aman commissum publicata, regis arbitrio cedebant, eademque, cuicunque vellet, poterat elargiri; at nemō potiori jure iniquissimi illius viri exuvias frui merebatur, quād ii quis improbitate suā in discrimen adiuxerat.

SECTIO IV.

DE LIBRO JOE.

Hic liber in eo potissimum argumento versatur, an Deus solim in impiis hāc in vita afflictionibus animadvertis, quemadmodum Job amici arbitrabantur, an verò pios quoque ac justos adversis probet, ut ipse Job propriâ experientiâ edictus contendat. Ceterum, quisnam hunc librum conscriperit, non certò constat. Aliqui ipsum Job ejus auctorem faciunt, alii aliquem amicorum ejus, alii Moysen, aut Prophetam alium. Verisimilior est opinio Origenis et aliorum patrum, ab ipso Job res sibi configerant notatas aut conscriptas fuisse lingua patria, i. e., syriaca (1) seu arabica, vel idumea; postea vero à Moyse ad

(1) Sanctius, Proleg. VIII in I. Job recte observat, quod quando S. Hieronymus Praefatione priori in I. Job,

solutum Israelitarum in linguam hebraicam, retentis non paucis arabismis et syrismis, translatas, cum inter Madianitas gentem in Arabia, Syrorum et Idumeorum viciniam degerit (1). Porrò non est mirandum, quod Moyses dicta translationi arabismos et syrismos insperserit. Cum enim diù, non minus annis quadraginta inter Arabes seu Madianitas, qui aut idem sunt, aut certe non admodum diversi, commoratus fuerit, auresque audiendis arabicus sermonibus assuetus haberet, nihil mirum, si hebraicus sermonem, quem Hebraeus ipse ab Hebreis didicerat, arabismis et syrismis inquinaverit; quam tamen lingue hebraice corruptionem Moyses postea ad Hebreos reversus et subin scribendo Pentateuchu intentus ad hebraici sermonis mundum emendavit (2). Dixi autem, Moysem ad solatum Israelitarum librum Job ex arabico, etc., sermone transolisse in hebraicum; cum enim Israelite ab Egyptiis gravi servitus iugo tunc premerentur, Moyses, ut afflictis vivum patientis exemplum daret, verit, ut diximus, librum Job, in quo continuo afflictionem et tollerantiam certamen graphie depingitur. Ex his tria colliguntur: 1° Job exinde processisse Moysen, aut certe eidem fuisse synchronum seu coevum; nec improbatum esse opinionem eorum, qui assertur, Jobum eundem esse cum Job, cuius mentio in libro Genesis (3) fit. 2° Hebreos, licet Job non fuerit ex filiis Israel, sed Idumeus, vel Arabs, qui ab Hebreis pro hostiis habebantur, tamen admississe librum Job in Canonom suum, non quidem ut scriptum arabice a Jobo, sed ut translatum in hebraicu sermonem a Moyse. 3° Ex incertitudine quisnam fuerit auctor libri Job, non posse peti argumentum contra authentiam et divinitatem hujus libri, cum divinis alius libri auctoritati nihil decadat, quantumvis ejus scriptor ignoratur.

Denique si queras, quid nomen Job significet, et unde is stirpem suam duxerit, aut ubi terrarum habitaverit? — Resp.: Graecē sanctus iste vir ordinarii Iacob appellatur, hebraice autem יְהוָה יַעֲבֹר וְיַעֲבֹר Jacob, doluit, et notio hujus nominis Job iuxta pleros Patres quasi idem, ac dolum et gemitus; libere vero et aliis recentioribus placet vocis etymon deducere ab יְהוָה immitiebas egit; voluntate designari virum ab iniunctis vehementer agitatum, vel

deus hujus libri translatione sic loquitur: « Hæc autem translatio nullum de veteribus sequitur interpretem, sed ex ipso hebraico, arabicoque sermone, et interduum « Syro, nunc verba, nunc sensus, nunc utrumque respondebit; » per syrii sermonem non intelligat illum, qui ex hebreo chaldaeoque confutatus est idiomatico, qualcum post solutam captivitatem Babyloniam habuerunt Hebrei. Neque enim illum agnoviū Moyses, a quo memorata translatio hujus libri facta est, quoniam S. Hieronymus multa post secula fecit latiman; sed intelligitur sermo seu lingua, que Syria propria erat, Israeliticis finibus vicina. De quo pluribus Origenes in principio commentatorum libri Job.

(1) Exod. 2, 15 et seq.

(2) Vide Hermann, Goldhagen Introd. in S. Scriptur. V. T. P. 2, pag. 211, num. 119.

(3) Cap. 36, v. 31 et 35.

(1) Cap. 36, v. 35.
(2) Ibid., v. 10, 15, 17 et 35. Item 1 Paral. 4, 35, 37 et 44.

(3) Proleg. X, can. 25.
(4) In Dictionar. Bibl., v. Job.

(5) In Bava Bathra.

(6) In Symposiaco.

(7) In Ecclesi. Theol. Batav. p. 274.

(8) Proleg. in Job. c.

(9) Praef. in Job. c. 1.

(10) L. 8, hæres 40.

(11) L. 1 de Verb. Dei, c. 5.

Jobum extitisse in rerum natura, dum (1) ait: *Hunc autem tentationem (excitatem oculorum) ideo permisit Dominus evenire illi (Tobite seniori), ut posteris daret exemplum patientia ejus, sicut et sancti Job. Et apud Ezechielem (2) Deus inquit: *Si faciunt tres viri isti in medio ejus, Noe, Daniel et Job, ipsi justitia sua liberabunt animas; atqui certum est, Tobiam, Noe et Daniel fuisse homines in rerum natura existentes; ergo talis etiam fuit Job, qui cum eisdem in Scripturam expressè ponitur. Preterea S. Jacobus in Epistola Catholica (3) adhortatur ad patientiam exemplo Job exercendam: *Eccce beatificamus eos qui sustinuerunt; sufficienter Job audistis, etc.; ergo certum est, Jobum fuisse hominem in rerum natura existentem. Quia enim vis esset in adhortatione S. Jacobi, si fictitum, ad quod provocat, Jobi esset exemplum, virtutemque commendaret imitandam, que nunquam in rerum natura extitit, sed solidum in ideal hominum conciperetur, essecque conficta? Audiuimus denō doctorem Angelicum (4) idem argumentum bis verbis proponentes: *Dicitur... Ezechielis 14, ex persona Domini: Si faciunt tres viri in medio ejus, Noe, Daniel et Job, ipsi justitia sua liberabunt animas suas. Manifestum est autem, Noe et Daniel homines in rerum natura fuisse; unde nec de tertio eis communetur, scilicet de Job, ei dubium debet venire. Dicitur etiam Jacobi 5: *Eccce beatificamus eos qui sustinuerunt; sufficienter Job audistis, et finem Domini mini vidistis. Sic igitur erendum est Job, hominem in rerum natura fuisse. A. Hucuscus S. Thomas.*****

² Communis est PP. consensus, Origenis, Tertulliani, Cypriani, Basilii, Chrysostomi, Hieronymi, Augustini, Ambrosii, quos Calmet Praef. in L. Job citat, et plurim aliorum, veram esse historiam Jobi, utpote cujus heroicis virtutis libat patres predicant, ejusdemque natales, calamitates et mortem historicis et chronologicis in tabulis consignant. Sic, ut alios taceant, S. Augustinus (5) appellat Jobum sanctum et mirabilem virum, qui nec indigena, nec proslytus populi Israel fuit, sed ex gente Idumea genitus ducens, ibidem ortus, ibidem mortuus est.

³ Tam in Menologio Gracorum, quam in Martyrologio Ecclesie latina B. Job memoria celebratur. Nam sexto iudicio maii, i. e., decima maii, apud nos in Martyrologio Romano annuntiatur his verbis: *In terra Has sancti Job Prophete, admiranda patientie viri; apud Graecos vero, teste Natale Alexandr. (6), pridiē nona maii, i. e., die sexta maii ejusdem memoriae celebratur. In Menologio Basilii Porphyrogeniti imperatoris, inquit hic auctor, ad dictam diem haec leguntur: *Memoria Jobi viri justi, et multorum certaminum victoris. Prophethavit autem annos quinque et triginta, ac Christi incarnationem precessit annis mille nongentis**

(1) Tob. 2, 12.

(2) Cap. 14, v. 14.

(3) Cap. 5, v. 11.

(4) Loc. cit.

(5) L. 18 de Civ. Dei, c. 47.

(6) Tom. 1 Histor. Eccles. Dissert. 13, proposi-

tione 1.

viginti et quinque.... Denū etiam duplo majores divitias super terram assecutus, et uxorem resumeres, ac liberos suscipiens... in pace decessit. Similia sunt, quae in MS. Synaxario Constantiopolitanu, et in Menais, ac novo Anthologio habentur. In Menais totum officium ecclesiasticum est de S. Jobo, et ejus virtutes, presertim patientia, dignis laudibus celebrantur in Canone. Eodem die celebratur etiam memoria Jobi justi apud Syros in Typico S. Soabe, et apud Arabes et Egypcius in Martyrologio, quod ex Arabicu latine editum est. Ita testatur Natalis Alex. (1). Quis ergo prudens et sane mentis dubitet, Jobum fuisse virum in rerum natura verū existentem?

⁴ Tunc judicanda est historia, non parabola, quando nomina adhibentur propria, personarum nimis locorum, aliaque exactè determinantar, que in fabulis et in parabolis negligi solent. Nam, ut S. Chrysostomus (2) ait: *Neque enim in parabolā dicenda nomina sunt. Parabolā illas sunt, ubi exemplum ponitur et taceatur nomina: ubi autem dicuntur Abraham, et Prophete, et Lazarus, et Moyse, hie verus Lazarus, si verus est Abraham, verus est Lazarus... Si verum dicit Abraham, verum intelligimus et Lazarum. Similiter Tertullianus (3) resurrectionem Lazari veram esse historiam, ex nomine Lazarus probat. Quid ille, inquit, Lazarus nomen, si non veritate res est? Cur ergo non pariter veram Jobi existimemus historiam, in qua tot occurunt nomina propria, et res alias individuae ac certa, que planè historie et non parabola aut fabule characterem praesententur. Audiuimus enim in libro Job imprimitum nomen Jobi ac terra Hus (4); recensentibus illis nomina amicorum ejus (5): item numerus filiorum et filiarum ipsius (6); necnon numerus ovium, camelorum, etc. (7), quas possedit; anni quoque vite ejus (8), etc. Atque haec abunde sufficient ad demonstrandum, quid narratio de vita et patientia S. Jobi in sacris litteris contenta, non sit dimittaxat parabola, sed vera historia.*

ARGUMENTA CONTRARIA.

⁹ Argum. I. Stylus libri Job presertim in hebreo fabulum sapit; Patres enim idem partim prosa, spartim carmine quasi hexametro et pentametro digesta est, ferme sicut Canticum cantorum, quod ideo paratim fabulum et argumentum baculicum contineare agnoscat; ergo quam parum liber Cantorum, tam parum liber Job continet veram historiam, sed tragicomediam (9), vel fabulum poetica, aut parabolam.

(1) Loc. cit.

(2) Tom. 2, homil. 1, de Divite, et Lazar in principio homiletico.

(3) De resurrectione carnis.

(4) Job. 1, 1.

(5) Ibid. c. 2, v. 14. Item cap. 42, 9.

(6) Ibid. c. 4, v. 2. Item cap. 42, v. 15.

(7) Ibid. c. 4, v. 5. Item cap. 42, v. 12.

(8) Ibid. cap. 45, v. 16.

(9) Huic errori favet multorum Protestantum partitio libri Job secundum dramatis partes instituta; ex horum mente Cocepus l. 1 Avæz., pag. 78, inquit:

« Distribui hic liber varie potest. ¹ Ex more tragicomedie.

— Resp. : Ad veritatem historia perinde est, sive liber aliquis carminis, sive solita oratione sit conscriptus, prout sacra et profane litteratura exemplis docent. Numquid enim Cantica Moysis (1), Debora et Barae (2), et hujus generis alia narrationem rerum verè gestarum ornata poete referunt? Numquid Lucanus, Silius pluresque alii poete historias versibus oraant? Porro perniciem discrimen est inter historiam Jobi et Canticum canitorum. Hoc enim non habet illos characters vere historias, quos in libro Job clucere, supra (3) demonstravimus; sed ex toto orationis et argumenti genere ad sacri opithamini formam exactum est; è contrario in libro Job ea que simplicem historian continent, stylo soluto in primis potissimum duobus continibus, et in capite ultimo enarrantur. Dixi: *In primis potissimum duobus capitibus, et in cap. ultimo.* Nam in aliis quoque locis libri Job, ut Sanctius (4) censem, non raro est soluta sine metro oratio, et in capitulo multorum exordiis, disputantium proponuntur nomina, aut aditus ad dispositionem apertur; quemadmodum cap. 52, ubi sex versus videtur esse à lege metrica soluti. Cetera deinceps Jobi verba et varia cum amicis colloquia, etc., metro illigantur. Quale autem carnis genus, que metri leges in libro Job obtineant, regre definiunt potest, diversi auctoribus diversi opinantibus; quia opinionum diversorum viri docti etiam de styli ratione disputant, alii in Jobo merum hebraismum, alii merum arabismum videntibus. Sed, ut jam in prefatione ad L. Job translatione, utrumque extremum hæc in re vitandum est, atque dicendum, librum Job stylo et lingua hebreâ à Moyse conscriptum esse, non tamen sine idiomatis arabicis et syriacis; testatur enim S. Hieronimus (5) de sua translatione L. Job in latinum his verbis: *Hæc translatio nullum de veteribus sequitur interpretationem, sed ex ipso hebreo arabicoque sermone, et interdictione syro nun verba, nunc sensus, nunc simul utramque resonabat.*

Dices: Est incredibile, quod Job in summis tam corporis quam animi doloribus carmine ad uxorem et amicos fuderit, aut hi vicissim virum tot arumnis oppressum allocuti sunt versibus, quos in libro Job legimus; ergo iste liber non continet historian, sed fabulam. — Resp. cum Hueto, Natale Alex., alliisque eruditis viris, pectoris distinguendum esse inter historie veritatem et scriptioris indolem atque structuram.

(*) diarium animadvertisit post prologum, cuius partes sunt in principio libri, protasis a v. 6, cap. I ad v. 9, cap. 2; epistasis inde usque ad cap. XXVII; catastasis hinc ad sermonem Elii, cap. XXI; catastrophe sermone Elii. Deinde cum Jobo collectione, deinde sententia, et demum pristine felicitatis duplicatione. 2° Possunt quoque hi actus distinguiri, lique in scena distributi. 3° Suni quoque potest distributio a personis. 4° Atque etiam à sermonum vicibus, Ita Coceccus.

(1) Exod. cap. 45.

(2) Jud. cap. 5.

(3) Vide preeed. num. 65.

(4) Proleg. I in L. Job.

(5) Praetext. in L. Job.

Nam omnino verum est, Jobum in rerum natura extitisse, in acerbiissimas calamitates incidisse, adisse ad ipsum uxorem et amicos, verbaque simili cum ipso consertuisse in eam sententiam quia liber Job refert, etc.; verba vero, verborumque collocacionem, dispositionem, figuram, et reliquum sermonis ornatum citati auctores repeatunt ab ipso scriptore theopneusto, qui librum Job conscripsit, sive dein est fuitur Moyses, sive ipse Job, sive aliis à Deo inspiratus scriptor. Potuit nempe Job querimonias, poterant ipsius amici criminationes suas in eum proferi sensum, quo de facto in S. Scriptura extant, verbis licet è eo natis, ut fererat occasio; quem sensum postea scriptor sacer libri Job in metrum seu Carmen rediget, retinetus quidem historia veritate, stylo tamen et ornato verborum asticatum poensis plurimum sapientem usus.

400.

Argum II. Nomina et rerum et personarum in libro Job scem redolent, utpote ex argumento hujus libri (sicut in dramatis fieri assolet) deprompta et confusa. Personas primaria in fictâ hæc tragicomedia ad proponeundam patientie exemplum instaurat vocatur Job, i. e., dolens, ejus amicus Baldad, i. e., fetus amicitia, etc. — Resp. : Arcana nominum significatio, presertim in vocibus ex hebreâ origine derivatis, adeò in S. Scriptura per frequens est, ut si inde de personarum fictione statuere fieret, historia Biblica quoad plurima in fabulam migraret; quid enim Adam, Eva, Cain, Abel, Abraham, Isaac, Jacob, Josue, etc. (ut multa alia tecum), nisi arcane notiones ex reliquo, quæ contingunt, haunste? Nempe Deus seipsum vult personas nominibus appellari, quæ congruentem rebus ipsis, quæ geruntur, significationem habent. Sic, v. g., Abraham, i. e., pater magna multitudinis dictus est, quod esset pater futurius multarum gentium; Isaac, i. e., risus, quia mater in ejus optato partu (1) dixit: *Risum mihi fecit Deus*; Jacob, i. e., suppluator, et quod supplantaverit fratrem (2), et sic de aliis hebreis nominibus (3) loquendo. In modo firmum exquisiti hebreorum sapientia argumentum sunt ostendunt Eusebius (4), Cyriacus (5) et Chrysostomus (6). Quid proinde mirum, si Job futurus patientie exemplar, et precipuus Iesu Christi viri dolorum typus ipsa vi nominis dolorem exprimat, aut si cetera nomina in libro Job contenta instituto suo quadrant?

Dices I. In libro Job plura occurrunt nomina

fabulosa, poetis gentilibus usitata. Sic (7) nomina filiarum Job hæc referuntur: *Et vocavit nomen unius Diem, et nomen secunda Cassiam, et nomen tertius Cornubium;* atque hæc sunt nomina propriâ fabularum,

(1) Genes. 21, 6.

(2) Genes. 25, 25.

(3) Vide Calmetii Dictionar. Bibl., tom. 2, ad finem, ubi versione litteralem nominum hebreorum, chaldaeorum, syrorum et gracorum in S. Scriptura occurrentem ponit secundum ordinem alphabeti.

(4) De Prepar. Evang. cap. 5.

(5) De montibus Sina, etc.

(6) Homil. 51.

(7) Job. 42, 14.

qualia apud poetas gentiles in usu erant; ergo liber Job continet fabulam, seu tragicomediā ad exhibendum patientiae exemplum. — Resp. : Nomina trium filiarum Job non sunt fabulosa, sed sunt desumpta à virtutibus et speciosa forma dictarum virginum, ac pre se ferunt mirabilem pulchritudinem, et gratiam tum internam, tum externam illarum. Unde S. Gregorius Nyssen. (1) inquit: *Littere sacra filiarum Jobi pulchritudinem admirativa, vocibus ipsis existimam hoc miraculum demonstrant, cion Diem nomen audimus, honestatem; quemadmodum et Apostolus filios lucis diei appellat eos, qui vitam puram agunt. Cassia appellat puritatem, et fragrantiam studiorum; Cornu vero Amaththea (2) laudem omnis generis virtutem significantes. Ita S. Greg. Nyss., verbis paululum immutatis. Similiter doctor Angelicus (3) at: Et vocavit nomen unus Diem, scilicet, propter claritatem eius; et nomen secundum Cassiam, quæ est species aromaticæ, propter suavitatem ipsius; et nomen tertium Cornubium. Est autem stibium, quo mulieres utuntur ad ornatum oculorum, secundum illud, & Reg. 9: DEFENSIT (Jezabel) OCULOS STIBIO, ET ORNAVIT CAPUT SUUM, quod quidem stibium in cornu à mulieribus conservatur, ut habeant ipsum paratum cùm opus fuerit; unde vocavit eam CORNUSTIBIA, ad designandam abundantem pulchritudinem oculorum. Unde de pulchritudine earum subditur: Non sunt autem inventæ mulieres speciosæ sicut filia Job in universa terra.*

Alli memorata nomina filiarum Job non ex virtutibus et pulchritudine illarum, sed ex ipsis Jobi felicitate, quæ post exultatas suas miserias abundantem consecutus est, repetunt. Sicut, Sanctio (4), docet Catena auctor his verbis: *Primam, inquit, filiam Diem nominavit, id est quod ab obscurissima armeniana nocte ad felicitatem restitutam distinxit, quasi ad diem lucem aspiciendam esset revocatus. Secundam Cassiam appellavit, quod jam es odoris quidam stantem, bonorumpque voluptate frueretur. Tertiam Amaththeam vocavit, quod vitam deinde vicerit omni bonorum genere plenificenter. Tria enim Job in suo certamine, eaque gravissima infornita pertulat, ex quibus cimam jam esset solitus et liber, tamen illarum memoriam illis filiarum sturnum nominibus conservare voluit. Jaceuerat in tenebris; quod ipse non semel questus est (5): In tenebris stravi lectum meum. Et (6): Præstolabore lucem, et eruperunt tenebre. In tenebris autem nemo nescit eruminosam exprimi vite conditionem; ut ergo hujus benefici à Deo profecti, quo ex arumnosis vita ad felicem revocatis est, numquam oblivisceretur, primam filiam appellavit Diem, quasi jam evocatus esset ad lucem, neque timeret obscuratum iri splendorem illum, qui post longam*

(1) Homil. 9, in Cantica.

(2) Ne mireris S. Gregorius Nyss., loco Cornubia dicere Cornu Amaththea. Nimirum secundus est 70 Interpretes, qui hoc loco pariter habent. *Αγαθάζα, Κέρας, Αμαλθεα Cornu, seu Cornu Copia.*

(3) Commentar. in Job. 42, 14.

(4) Commentar. in Job. 42, 14.

(5) Job. 47, 15.

(6) Job. 30, 26.

noctem jam affulisset. Quam gravis esset fator ab ulceroso corpore Jobi, quā ab sterquilino teter odor, etc., satis ex libro Jobi perspicuum est. Cum autem jam gratum undecimque caperet odorem, et ipse ac tota domus effaret non ingratum, quasi ex pretioso aromate, idēb illam secundam appellavit Cassiam, quæ est species aromatis, odorem gratissimum et purum spirans. Ad extremum cim, Job exsanguis iam esset, et consumptus macie, corosus à vermis et sanie diffusus, eō denique redactus, ut consumptis carnibus pelli proprie nuda adlacerent ossa, ut ostenderet, quā post finitam miseriam suam assecutus esset speciem intem, plenam et succidam; idēc tertiam filiam vocavit Cornubiam, id est, vas pigmento seu antimonio plenum, quo picta facies repente mutatur et alienum colorum ostendit tanquam suum. 102. Scholion I. Dicta dues diverse opiniones, explicantes quo consilio illa nomina trium filiarum Job imposita fuerint, possunt conciliari, et velut in unam conjungi, ut Pineda (1) recte advertit. Dici enim potest, quod nomina illa filiarum Job ex utrèq causâ induit fuerint, cùm ob carundem virginum speciale pulchritudinem tam externam quam internam, tūm ad memoriam eximis felicitatis à Jobo post finitas calamitatis suas obtinere.

Scholion II. Sicut duplex est diversa opinio de causa, ob quam illa nomina filiarum Job imposita fuerint, ita duplex diversa est sententia à qui haec nomina illis induit fuerint, à parente cim nata sunt filie, vel à populo filiarum speciem admirato; utrumque est verisimile, neque facile est definire, utrum ilorum magis videatur probabile. Et quidem usitatum fuit, ut Patriarcha, virisque sancti tale suscepto sobolio nomen imponerent, quod accepit beneficii memoriae tōties renovaret, quoties filii audirent nomen, aut ejusdem aspectu occurreret. Sic Joseph filii, quis servitio jam perfunctus, et extractus in vinculis suscepit, nomen impositum, quod ipsum accepit beneficii inmemorem esse non sinebat. Nam (2) vocavit nomen primogeniti Manasse (i. e., oblitus) dicens: Oblivisci me fecit Deus omnium laborum meorum, et donis patris mei. Nomen quoque secundi appellavit Ephraim (i. e., crescens) dicens: Crescere me fecit Deus in terra pauperitatis meæ. Eodem spiritu Moses (3) in duobus filiis extare voluit suspecti à Deo beneficii familiare monumentum. Primum filium vocavit Gersam (i. e., advenia) dicens: Advena fui in terra aliena. Alterum Eliezer (i. e., adiutorium Dei) dicens: Deus... patris mei adjutor meus cripsuit me de manu Pharaonis. Ita eodem modo videtur Job filiarum suis certa indidisse nomina, ut arumnosa fortuna non obliuisceretur, ex quā tanquam è naufragio incolimus emerserat, et ut Dei beneficium recens quotidie viveret in animo memori et grato.

Hac explicatio videtur præferenda; sed neque dis-

siperet, si dicas haec nomina non à Jobo filiarum in-

dicta, sed à populo, postquam harum contemplati sunt

(1) Commentar. in Job. 42, 14.

(2) Genes. 41, 51 et 52.

(3) Exod. 2, 22.

et admirati singularem formam, que omnium in universa terra speciosissime fuisse dicuntur. Est enim valde usitatum, ut homines pro eo nomine, quod in ipso vito exordio à parentibus acceperunt, aliud deinde accipiant à vulgo ob aliquam proprietatem aut notam, quod sive ad commendationem, sive ad convicium ipsis imponitur. Ab exemplis commemorandis abstineo, quia passim occurrit; ex sacris literis aliquae adducam in hujus rei confirmationem peropertum. Pulcherrimi fuit Susanna, ut constat ex S. Scripturā (1) que, ut putat Sanctus (2), aliud fortasse nomen habuit à parentibus positum. Vulgus tamen honinum propter admirandam pulchritudinem Susannam vocavit, quod idem valet ac *lilium*, quod Hebreus *sosanah* dicitur. Speciosa item era Esther, ita ut propter pulchritudinem ad regium nomen et thalamum (3) vocata fuerit. Quæ à populo vocata est Edissa, Hebr. *εὐστάθη hadassa*, ab hebraicæ voce *εὐστάθη hadas*, que myrtum significat; quod nomen à profano eam ob causam datum est Veneri, quia myrtus gratus est nitor, et perpetuæ viriditas. Sie verisimile est, aliud tres Job filias à parente nomine habuisse, aliud à populo; sunt autem nomina, que nunc legimus, ad indicandum illarum feminarum venustatem accommodata plurimum, ut supra (4) explicavimus.

Scholion III. Job (idem est de populo tunc existente) et Moyses, qui librum Job in lingua hebraicam (5) transtulit, extiterunt ante Homerum omnesque alios, quorum notitiam habemus, scriptores gentiles et veteres poetas, ut jam P. I Script. S. contra Incred. propug. Q. II, demonstravimus: adeoque dicta nomina filiarum Job, quæ Job, vel populari illi imposuit, non potuerunt ex fabulis gentilium poetarum esse desumpta. Quod si autem postea gentiles poetæ tam ista quam alia plura nomina aut historias è divina Scripturâ sufficiunt sunt, et ad fabulas converterunt, id nobis non obest.

105. Dices II: In libro Job mentio fit poetici infernali fluii Coeyti (6), item fabulosorum nominum Aretur, Orionis, et Hyadum (7); ergo iste liber non veram historiam, sed fabulam poetam sapit. — R.: In textu hebreo non legitur Cocyta, sed *חַנָּחָל*, i. e., *torrentis*. Unde etiam 70 Interpretes posuerunt γεγένετος, que vox pariter torrentem significat. Ita enim habent: Εγενέτοντα τοῦ γέλατος γεγένετο: Dulces fuerint ei silices torrentis. Vulgatus autem Interpres (nempe D. Hieronymus), ut rem hanc alia re valde nota et perulgata illustraret, *Cocytum* pro torrente, seu speciem pro genere, *fluvium Arcadiae* (8) pro rapido quovis fluvio posuit; vel etiam idem nomen Coeyti, qui unus est ex fabulosis fluvius infernaliibus,

(1) Daniel. 13, 2.

(2) Comment. in Daniel. loc. cit.

(3) Esther. 2, 7.

(4) Num. 68.

(5) Vide prefat. nostram in L. Job.

(6) Job. 21, 35.

(7) Job. 3, 9.

(8) Coeyti, Arcadia amnis est, quem poetae unum è quatuor inferni fluvius esse communiscuntur.

versioni sua inseruit, ut impiorum ad inferos descensum designaret (1). Ceterum nulla adest probabilitatis species, ipsum Jobum, aut Moysem, dum librum Job primitius conserpisset, hanc infernorum fluviorum fabulam agnovisse, cùm haec omnia non nisi diu post fuerint excoigitata, ut ex supra dictis constat (2).

Sic etiam quando in L. Job (5) legimus: *Quæ facit Arcturum, et Orionis, et Hyadas*, nequamq[ue] animo fingere debemus, Job secutum fuisse ethniconum fabulas, vel stolidi deducis, haec nomina, que grecæ originis sunt, sed ea ab interprebus posita sunt; sicut etiam in S. Judith (4) loco nominis gigantum gracius et latinius interpretes posuerunt poetum nomen filii Titan (5). Ceterum hebraice voces, quibus harum stellarum nomina in texto latine respondent, obscuræ sunt, neque codem ab omnibus interpretibus modo vertuntur. Id ipsum iam observavit S. Hieronymus Comment. in Amos Prophetam, ubi hoc nomen Arcturum et Orionem denuo legimus. *Arcturus, inquit laudatus S. Peter* (6), qui hebraicæ Kimah dicitur, à Symmacho et Theodote in Pleiades vertitur, quem vulgo Bootem vocant, Orionem autem, qui hebraicæ dicitur *Keil*, Symmachus absolutè *stellas*, Theodoto interpretatur est *Vesperum*. Hebras autem, qui nos in Scripturis eruditiv, *Keil* interpretari putat splendorem, et significare generiter astra fulgentia.

Scholion: Recte in hanc rem observat idem S. Hieronymus (7) monens his verbis: *Quando audimus Arcturum et Orionis, non debemus sequi fabulas poetarum, ridicula ac portentosa mendacia, quibus etiam celorum infamare conantur...* Sed scire hebraicæ nomina, que apud eos alter appellantur, vocabilis fabulorum gentilium in lingua nostram esse translatæ.

Qui non possumus intelligere quod dicunt, nisi per ea vocabula, que usu didicimus, et errore combibimus.

104. Argum. III. Non est credibile, quod Job vir tam potens, tam omnibus charis, omnesque inter Orientales paulò ante spectatissimus, repente pre miseris et egestate ad sterquilinum redactus fuerit; et quod ipsius amici, viri utique principes, qui consolanti gratiâ venerant, passi sunt Jobum jacere tandem in sterquilino ulcerosum et mudum, inquit cum ad tam miserandum rerum articulum redactum, verborum acerbitate multò excederant vehementius: præterea incredibile est, Jobi utrum (ut 70 Interpretes tradunt) in suâ ditione seu regno ancilla munus obisse et vixissa mendicato; ergo liber Job non historiam, sed fabulam comicam continet, ad exhibendum patientiam exemplum exigitam. — R.: Vetus historia, quin non raro repugnat moribus nostris, et adjuncta seu circumstantias quasdam omittit, multa habet apparentia absonta, que tamen res ipsa contigerunt. Ceterum nihil supra fidem in Jobi historiam.

(1) Vide Calmet, Comment. in Job. 21, 35.

(2) Num. 69, Scholion III.

(3) Job. 9, 9.

(4) Judith. 16, 8.

(5) Vide Calmet, Comment. in Judith. 16, 8.

(6) Comment. in Amos 5, 8.

(7) Ibidem.

ri narrari, facilè intelligit, qui in Jobo typum Jesu Christi, Deique in eo patientie exemplar elaborantis consilium; datam insuper damoni in Jobi bona et corpus seviendi facultatem consideraverit. Et profecto, quicumque perpperderit traditam esse Satanæ potestate in omnes Jobi facultates, et ea que hominum opinione numerantur in bonis, una excepta vitâ (1); non mirabitur, tam amplam et fortunatum domum tam grandi ac subitâ colapsam ruinâ, et hominum amicos bene in tantum dominum ac parentem prius affectos, repente abliuerunt esse, atque eundem non solum clementer et dure, sed etiam superbè aque ignominiosè tractasse, demone nimis ad ista vehementer incitante (2). Non erat Job minus potens, aut minùs de suis, reque publica bene meritus David, et tamen relictus est et prodius a suis, impensis manus adversus ipsum armante rebelli filio Absalom. Accedit, quid, cum S. Job placuisse Deo cognovisset, ut ipse nudus et aeger patreter relictus esset, ipsen met in seipsum cooperari cum Deo voluntari, et illum locum, ac quasi palestram tam duri certaminis eligere, quam putabat ad executionem divini consilii opportunitatem magis. Quare sterquilinum elegit, ut cruciaretur factore, et soli duritie, ubi ut homo, qui bene divite noverat providentia omnis suaviter disponens morem, salutem sperabat propinquam magis, et si placaret Deo, prioris fortune restauratum. Ad extremum, ut super diximus, etiam illud observandum est, quod in Jobo florente primùm, deinde objecto, et à domesticis et amicis exagiitato, a tandem ad majorem gloriam revocato, expressa sit Christi Salvatoris imago, qui non minus ab illis, apud quos nomen obtinerat illustrè, derelictus est, et exigitas multò acerbis, quān Jobus. Quid si Christus à cognatis, inquit, et à Patre divino, ut in cruce moriens patim edixit, derelictus est, et ad illam carnificis, et ignominiam adactus, ad quam non pervenit Jobus; quid mirum, si in typō accidisse videamus, quod in figurato, atque adumbrato multò acerbū contingisse, negare potest nemo?

Ex dictis facili patet, quid ad ea, quæ de miseria et inopia uxoris Job ex 70 Interpretibus allata sunt, respondendum sit. Qui enim, quas in calamitatibus Job devenerit, considerat, nihil circa egestatem uxoris incredibile animadvertisit. Adeo, quod hanc ad eam raro in historiis tam sacræ, quam profani occurrant similes tristissime rerum maximarum conversiones, et illestitissime ruinae. Ceterum additamenta graca libri

(1) Job. 2, 6.

(2) Inquit aliqui putant, demonem, ut olim per serpentem, vel elianum, per energumenos, ita per uxorem Jobi locutum. Verè, inquit Chrysostomus (Hom. 5 in Job.), diabolus verba sunt hec quoque tormentis uxori: *El Origenes (L. 2 in libro Job.) in illa verbi Scriptura (Job. 2, 9): Dixit ad eum uxori ejus, ita commentari: *Eluxo te dixisse, sed non serpens dixit, sed diabolus, sic namque et olim ait: Dixit serpens ad mulierem. Serpentinum dixisse, sed non serpens dixit, sed diabolus, qui per serpentem locutus est. Sic et aunc isthac uxori dicit dixisse, sed verè non uxori dixit, sed adversarius, qui per uxorem est locutus.**

(3) Vide S. Basili opera ex editione Mauriana tom. 3, in Appendix, Sermoni XIII de patientia et longanimitate, pag. 546.

(4) Introduct. in S. Scriptur. P. II, num. 122, pag. 215.

(5) Job. 4, 6, 13. Item cap. 2, v. 1, 7.

(6) Tract. Theol. cap. 10.

(7) Job. 4, 1.

(8) Vide supra, num. 59, Scholion III.

(9) Vide supra, num. 66.

(10) Vide supra, num. 65.

(11) Job. 1, 6, 15. Item Job. 2, 1, 7.

et machinations male demonum, vel custodia Angelorum, ut volunt Emmanuel Sà (1), et Mariana (2) cum aliis, et docere videtur ipse Origenes (3); sive dicatur, hæc omnia per solam visionem seu revelationem divinam, quasi ita peracta essent, sacro scriptori librum Job exaranti divinitatis fuisse ostensa, ut vidit Polychron., Eusebius, et Hugo (4); fermè sicut Zacharias Prophetæ cap. 5, 1, etc., Deus ostendit Iesum Sacerdotem magnum stantem coram Angelo Domini, et Satanam stantem à dextris ejus, ut adversaretur ei; sive denique (quod verisimilis est) reapsit talia concilia Dei cum Angelis, et intervenient Satanæ dicamus, eo tamen, qui spiritibus convenient modo, ita ut colloquia illa Satanæ cum Deo, seu potius cum Angelo quoddam Dei nomine in concilio presidente (5) fuerint solummodo spirituales cogitationes, prout explicit Ribera (6), aliquæ. Certè verum aliquod colloquio Satanae cum Deo et Angelis sonant simpliciter verba Scriptura loc. cit. posita: et ita sentimus Athanasium, Lactantius, Augustinus et Gregor. Nazianz. Hoc tamecum concilium non est habitum in celo, ex quo scimus eccidisse Satanam, sed in terra, et fortè in domo S. Jobi, in quâ etiam erant huius filii, eorumque tutelares genii. Unde dū S. Scriptura alit filios Dei, seu Angelos adstississe coram Domino, hoc non intelligendum est, de assistentiis in celo, sed in terra, quia Deus suā omnistate omnis replet, et ubique est in celo et in terra. Eleganter hanc rem explicat S. Athanasius (7). Cùm enim quiescisset his verbis: *Cum ex celo diabolus*

(1) Annot. in Job. 4, 6.

(2) Ibidem.

(3) L. 1 in Libri Job. cap. 4.

(4) Vide Pinedam Comment. in Job. 1, 6, num. 40.

(5) Quando in S. Scripturâ Deus dicitur apparuisse hominibus, e. g., Patriarchis, intelligendum est, quid Angelus nomine Dei apparuerit. Evidem fuit haec veterum multorum opinio, Patrem divinum invisibilē esse, Filium verò à multis viuis fuisse in veteri Testamento, e. g., ab Abraham, Moysi, et Prophetis, non quidem hoc sensu, quid Filius divinus non habeat eandem cum Patre naturam, quia se invisiibilis est, sed quid solus Filius destinatus ad humani generis reparacionem Patrem legatus et Angelus formam visibilē olim assumperit, in quam tunc cum hominibus conversari conceperit, non quidem corpori alieni (ut in Incarnatione fecit) unitu unione vera physica et hypostatica, sed ad tempus immundo in formâ corporeâ se visibilem prehens, ut docuere Cyprianus (L. 2 contra Judeos), Hilarius (L. 5 de Trinitate), et Gregorius Nazianz. (Tract. de Fide).

Sed verius est omnes has appetitiones factas esse per Angelos qui, corporibus assumptis, Deum representabant, siue erant Deus representati, et autoritatis, non vero personaliter, prout longè communis PP. Hieronymus (in cap. 8 ad Galatas), Augustinus (L. 5 de Trinitate c. ult.), et alii passim docent. Certè, qui apparuit Moysi dixit, Exod. 5, 6: *Ego sum Deus patrii tuī, Deus Abraham, Deus Isaac, etc.*, fuit Angelus, ut testatur S. Stephanus (Act. 7, 50). Nimirum Angelii sunt administratori spiritus, per quos Deus decretâ sua executur.

(6) Comment. in Job. 1, 6.

(7) QD. in S. Scripturam ad Antiochum, quest. XII.

tus prolapsus sit, quomodo scriptum est in libro Job, quod ingressi sint Angeli Dei; ut starent in conspectu Dei, et in medio eorum diabolus? Respondet his verbis: Non dicit Scriptura, quod in celis diabolus venerit in medio Angelorum. Manifestum igitur est, quod in terra. Etenim ubicumque sint Angeli, adstant Deo. Verum sciendum est, quod per sanctum aliquem Angelum diabolo est Deus locutus; quemadmodum etiam reges per hominem aliquem intermedium alloquuntur adversarium.

Scholion. I. Addendum hic est, quod Deus non tantum mediatus per alium Angelum, sed immediatus per seipsum possit alloqui Angelos seu bonos seu malos, nempe boni aliquid per illustrationem manifestando, aut inspirando, malis vero vias eorum injustas et negotia mala increpando, aut electorum contra illos justitiam proponendo, vel ut justorum innocentiam tenet, eis permittingo. Vicimur Angeli boni loquuntur ad Deum per affectus voluntatis, aut desideria, vel motus admirationis, obsequi, amoris. Diabolus vero loquitur ad Deum, cum vel vias suas et negotia insinuat, non occultum aliquid Deo revelando, sed sciendo agnoscendo, quod actus eius oculis divinae maiestatis occultare non possit; vel cum electorum innocentiam fictis criminibus accusat, aut tentandum eorum innocentiam postulat (4).

Scholion. II. Si liber Job è de causa, quod in eo describatur iteratò concilium, cui Deus presuerit, et ad quod præter Angelos bonos etiam Satanam admisus fuerit, liberè cum Deo colloquens, non esset bistroicus, sed fabulosus, eadem ratio probaret etiam librum tertium Regum aut certè caput illius ultimum historiorum non esse, quia in illo simile traditur fuisse concilium, descriptum his verbis (3): *Et ait Dominus: Quis decipiet Achab regem Israel, ut ascendat et cida in Ramoth Galaad?* Et dixit unus verba hujuscemodi et alius alter. Egressus est autem spiritus, et stetit coram Domino, et ait: *Ego decipiar illum. Cui locutus est Dominus: In quo? Et ille ait: Egregiar, et ero spiritus mendax in ore omnium Prophetarum ejus. Et dixit Dominus: Decipies et prævalebis; egregere, et fac ita.*

106. Argum. V. Incerta est persona Job, ac ex Nacher fratre Abraham descendat, ut vult Hieronymus; ac vero ex Esso, ut tradunt Origenes, Ambrosius, Augustinus. Incertus etiam ejus locus et patria, quia Origenes L. 1 in libro Job, vel aliis eo posterior (5) Jobum in terra Hus facit Arabem; et alii Patres eum faciunt Idumeum. Incertum etiam tempus, quo floruit; nam alii eum Moysi coayam, aliis vero multo ante Moysen extitisse tradunt. Incertus denique libri anterior; multi enim illum tribuunt ipsi Jobo, alii alio ex

(1) Plura de his inveniet lector in Sante Pagino. L. IX Isagoge, cap. 35.
(2) 5 Reg. cap. ult., v. 20, 22.
(3) Libri tres in Job non videntur esse Origenes, ut Bellarminus l. de Scriptoribus ecclesiasticis (v. Origenes) probat ex eo, quia auctor illorum trium librorum lib. 2 meminit S. Luciani M. tanquam si jam tam martyrio affectus fuisset. At S. Lucianus posterior Origenem fuit.

ejus amicis, vel ex prophœsi, aliis vero ipsi Moysi (1); ergo liber Job non habet characteres verae historie, sed potius fabule. — Resp.: Totam hanc Anabaptistarum aut aliorum adversariorum, qui librum Job non veram, sed commentitam esse narrationem contendunt, objectionem eruditæ ac solidè solvit Salmeron (2). Et in primis, eti maximè obscurum esset, ex cuius progenie S. Job descendenter, non ob id evincetur, eum non extitisse. Nam aliunde constat, quod de quibusdam in Scripturis dubium sit, quibus parentibus sunt orti, nec propterea per ratio historiae. Imo vana esset questio a Patribus ventilata, ex quo genere vel progenie Job descendenter, qua ejusdem fuerit patria, etc., si ille nunquam extitisset, et liber Job mera est fabula, sibi parabolæ. Ceterum fatetur, controversum esse inter Patres, unde Job genus summa duxerit, ut de vide Salmeronem (3). Quod vero de Job loco incerto in objectione dictior, falsum est. Erat enim terra Hus proprie Idumeam, et iuxta Arabiam. Nam Idumea, teste Plinio (4), partim Syria miscetur, cuius ad occidentem solens pars est, partim vero Arabia Petrea, cui contiguë est, et in eam exercit. Unde non mirum, quod alii Jobum faciant Arabem, alii Idumeam. Similiter vanum est, quod adversari dicunt de incerto tempore, quo Job existerit. Vixit enim iste, quo tempore Israelite erant in capitale Egypti detent, vel pouli ante, ut dicit ostendit Salmeron (5). Denique, quod incertus sit scriptor libri Job, nihil refert; satis est hunc librum esse Canonicum, ut infra (6) ostendemus, et Spiritus S. esse primarium illius auctorem; sicut etiam de libris Tobie, Judith, non satis constat, qui homines fuerint eorum scriptores immediati.

107. Argum. VI. Nec Philo, nec Josephus Judæus de Jobo mentionem faciunt, facti certi, si librum Job historiam potius, quam fabulum credidissent. Imo Josephus in Catalogo divisorum librorum librum Job penitus omittit (7); ergo hinc librum nec historicum, nec Canonicum esse censuit. — Resp.: Nulla fit necessaria Josepho aut Philoni, de Jobo loquendi. Aliud enim constat, principalem Josepho (idem de Philone conserendum) curam fuisse, genis sue Judæicas monumenta referre; unde facilè Jobum utpote virum exterum et gentilium (8) negligere potuit. Multa inservit Josephus in sua Historia (9) prætermisit, licet illa in S. Scripturâ inveniantur. Quare nullum argumen-

(1) Licet enim ipse Aristæas se Egyptum, et ex custodibus corporis Ptolemaio Philadelphi, ac tandem religione gentilem asservat, operis tamen, quod exarbitur, genit, rationaciones, sermo, expressiones Iudeam produnt. Vide Calmet Dictionar. Bibl., aut universal. Lexicon Basiliense, v^r Aristæas.

(2) L. 9 Prepar. Evang. c. 4.

(3) C. 14, 14.

(4) C. 2, 42.

(5) In Epist. Cathol. c. 5, v. 44.

(6) Verba Josephi loc. cit. (nimisim L. 1 contra Apionem) sunt hec: *Infiniti libri non sunt apud nos discordantes et abhinc repugnantes; sed solummodo duo et viginti libri, habentes temporis collis conscriptionem; quorum justæ fides admittuntur. Horum ergo quinque sunt Moses, qui natiuitates continent, et humane generationes traditionem habent usque ad ejus mortem... A morte vero Moses usque ad Artaxerxes Persarum regem..... Prophetæ sursum temporum res gestas conscripserunt in tredecim libris. Reliqui vero quatuor, hymnos in Deum, et vita humana precepta noscuntur continere.*

(7) Tom. VIII. Observationum surarum, observatio- ne 13.

men manifesta in oculis omnium incurunt. Quid enim aliud vult citatum caput 28, quām veram sapientiam praecepū supernaturalem, in quā potissimum religio versatur, humana sagacitate alioare esse, et non nisi à Deo largiore impetrari posse? Tria autem illa capita (nemps trigesimum octavum, nonum, et quadragesimum) nos docent divinam potentiam et sapientiam esse homini prorsus incomprehensibilem, et inscrutabilia iudicia Dei. Numquid auctum hoc est verissimum? Aut in hac asserta damnablem illum scepticis continent, quem anonymi illi Hallenses in libro Job se invente putant? Nequāquam. Ceterum in admirabillo colloquio suo cum Joho, quod ciatis tribus capitibus narratione tam illustri proponitur, præter alios sapientissimos fines illi spectasse videtur Deus, ut egerim Jobi animum, variis cogitationibus curisque molestissimis atque acutissimis doloribus agitatum admiratione simul ac voluptate, quæ ex divinorum operum euneratione pectori poterat, tranquillaret et demuleret, tum et modestiam in disputatione de rebus ordinis superioris singulariter commendaret.

109. Queres II: *Cum liber Job adē intellectu sit difficilis et obscurus?* — Resp.: Evidem hic liber difficultis est semper habitus, et perobscurus. Prater causas autem generales obscuritatis S. Scriptura, de quibus fortassis alibi agemus, sunt adhuc aliae speciales, et libro Job propria, ob quas hic liber intellectu difficilis et perquam obscurus redditur. Prima causa est, quia dictus liber instar poematis est conscriptus, verbis et locutionibus a usito loquendi modo discrepans, cū syriacas et arabicas voces quāmplurimas hebreis intermixtas, et figuratus dicendi genus habeat, quod alienis uitior, et translati à propriis significative vocabulis, quodque per diversa durarum linguarum proprietate diversum est. Unde hę figuratae locutiones in variis patens sensu quasi enigmaticae quadam species, in quibus multa latent sententiarum semina; cūque varie lingue varia habeant metaphoras, varia proverbia, que non facilius assequitur illarum proprietatem ignarus, necesse est tale diciendi scribendique genus esse intellectu difficile ac perobscurum. Agnovit id S. Hieronymus dūm de sua versione libri Job ita (3) loquitur: « Hęc... translatio nullum de veteribus sequitur interpretem, sed ex ipso hebreico, arabicoque sermone, et interdū syro, nunc verba, nunc sensus, nunc utrumque resonabit. Obliguis etiam apud Hebreos totus liber (Jobi) fertur, et lubricus, et, quod graci rhetores vocant, *trigymnizator*, dum quia alius loquitur, aliud agit, ut si velis anguillam vel murarnulam strictis tenere manibus, quantò fortius presseris, tantò cītius elabitur. Secunda causa est, quia in libro Job per modum dialogi disseritur inter Jobum et ejus amicos, et non semper, quæ Jobo opponunt ejus

adversarii, solida et vera sunt; nec etiam omnia, que Job dixit, ut illa, que ipse Deus in fine disputationis in eo reprehendit (1), erant satis castigata dicta. Tertia causa est, quia argumentum disputationis alium fuerat et subliue. Disseritur enim in eo de divinā providentiā, que sepe mortalibus dubia, aut abesse videtur. Quarta causa est varietas et multiplicitas materie, de quā in libro Job disseritur. Quām enim spē de divinā naturā, de moribus, de re astronomicā ac physicā sive à Jobo, sive ab ejus amicis inductus sermo! Quare qui dignè opus istud versare atque explicare voluerit, scientiarum omnium thesauropadius sit oportet. Porrò de libri Job obscuritate et illius causis vide Salmeronem (2), Pincedam (3), et Sanctum (4).

110. Queres III: *An liber Job sit Canonicus?* — Resp.: Hic liber est Canonicus, et quidem Proto Canonicus (5), cūm de ejusdem divinā atque Canonici autoritate hancenū nullum inter orthodoxos fuerit dubium. Illum enim Ecclesia tam Judaica quam Christiana in Canonem sacrorum librorum indubitate recipit, prout ex omnibus, quibus canon S. Scriptura nititur, monumentis (6) constat; unde non nisi per pauci inter Christianos, iūque exigua apud suos auctoritatis reperti sunt, qui divinitatem libri Job impugnare ausi sunt. His accensuendis est Theodorus Mopsuestenus (7), qui hujus libri auctorem (qui est ipse Spiritus S.) accusat, quasi degeneri quidam et foſa sapientie sue ostendente vanitate, similitudine ut omoem, quam comparaverat, fabularum et profanarum historiarum merecum expandenter, Jobum ipsum absurdā et tanto viro ejusque religione indigne loquenter induxit, quibus non morum edificatione, sed potius corruptioni serviret. Verum hanc Theodori Mops. blasphemiam in solutione objectionum confutabimus.

ARGUMENTA CONTRARIA.

111. Argum. I. In libro Jobi, inquit Joannes Clericus (8) divini nihil est, vel propheticæ. Dicta enim amicorum ejus non habent auctorem Deum; et dicta Jobi querelle sunt, que vel profano homine prorsus indigne et quæ tantum non in blasphemias vergant. — Resp.: In primis falsissimum est nihil divini aut propheticæ in hoc libro contineri. Quid enim aliud, quam illustris de Christo et resurrectione mortuorum prophetia sunt illi Jobi (9) verba: *Scio enim quid Redemptor meus visisti, et in novissima die de terra resurrectus sum, et rursus circumdaber pelle meā, et in carne meā videbo Deum, quem visurus sum ego ipse, et oculi mei conspicetur sum, et non aliis. Quem locum ex libro Job cū adduxisset*

(1) Job. 30, 52.

(2) Prolegomeno X. Quinquag. 2, cap. 24.

(3) Prefat. in libro Job cap. 8.

(4) Prolegomeno IX in libro Job.

(5) Vide supra de libro Tobie quest. I, num. 4.

(6) Ibidem, num. 1, 5.

(7) Vide synodus V ecumen., seu constantinopol. II, collat. 4, art. 65.

(8) In Judic. de Hist. Crit.

(9) Job 19, 25, 28.

S. Hieronymus (1), statim subdit: *Quid hāc prophetiā manifestis?* Nullus tam aperitè post Christum, quām iste ante Christum, de resurrectione loquuntur. Similiter S. Augustinus (2) post recitata illa verba: *Et in turne mēa videbo Deum,* mox addit, quid de illo tempore prophetavit (S. Job), quando Christi Deitas habuit extre carnis induita est.

Et S. Gregorius M. (3) Christi incarnationem à Jobo dicit esse predictam, ac alibi (4) ait: « Crebro dixisse me memini, quoniam beatus Job passiones Redemptoris nostri, ejusque corporis, id est, sanctæ Ecclesiæ, et passione signavit et nomine... Sanctus Job per vulnera et verba sic loquatur sua, ut etiam nostra significet, et plenaria per prophetice spiritualium futura narret, presencia transendarat. » Quibus verbis S. Gregorius simul innuit, non tantum verbis, sed factis etiam prophetari posse et signis, quod fecit, e. g., Isaías (5), Jeremias (6), Ezechiel (7), qui in seipsis futurorum signa quedam edidere prognosticavit. Et si etiam, si quis passus est Jobus, et quo post passionem consecutus fuit, attente consideres, videbis in illo patientis Christi, et deinde gloriōse resurgentis non adumbratum et obscurum, sed vivam quandam, et spirantem imaginem. Nam Job percusus fuit aut leprā aut alio morbi genere tan acerbé, ut in toto corpore nihil esset à dolore vacuum; talem quoque Isaías (8) intubatur Christum patientem. Job Satane traditus est, ac despexit a suis, et ab illis illis, quibuscum antea familiariter xixerat, et amicē; quod idem etiam accidit Christo in passione derelicto à suis (9), et tenebrarum potestati tradito (10). Job post durum certamen, post squalem et ignominiam, ad gloriam rediit, et multò ampliora consecutus est, quam ante perdidit (11), in quo gloriam illam et splendorē expressit, quem post passionem Christus principes fuit. Unde optimè Beda (15) inquit: *Sanctus Job, vir summe patientia et virtutis, Deinceps testimonio appellatus, multa de Domino prophetavit, cuius etiam ipsa personam figuratiter gessit.*

112. Porrò, cūm Joannes Clericus in allatā ad ini-

(1) Ad Pammach. contra Joan. Hieros.

(2) Tom. X inter Homilias de Tempore, Serm. de Nativitate Domini.

(3) L. 14 Moral. cap. 26.

(4) L. 17 Moral. cap. 4.

(5) Cap. 20.

(6) Cap. 27, v. 2.

(7) Cap. 4.

(8) Cap. 55, v. 2, 6.

(9) Matth. 26, 56.

(10) Luc. 22, 55.

(11) Job. 42, 12.

(12) Comment. in Job. P. I. in Praefat. cap. 7.

(13) Tom. I. Annal. Eccl., p. 550.

(14) Introduct. in S. Scriptur. P. II, p. 220, num. 125.

(15) In principio libri printi Expositionum in Job.

tium hujus numeri objectione ait, *dicta amicorum Jobi* (in ejusdem libro relata) *non habere auctorem Deum*, idēcōque librum Job negat esse divinum et Canonicum, suum aut ignorantiam, aut malitiam manifeste prodit, nihilque prorsus hoc argumentandi generē contra Canonicam auctoritatem libri Job evincit. Nam ut liber aliquis sit Canonicus, plus non requiritur, quām ut Deo auctore seu tangūm verbum suum dictante sit scriptus; non verò, ut omnia quæ ibi narrantur ut dicta, Deo auctore sint dicta. Alioquin expungendis essent prorsus à Canone illi libri, in quibus à sacro historico aliorum mendacia aut ficta commenta referruntur; qualia, e. g., fuerunt, quæ David, cū Sātīl vesunam furorem declinavit, dixit ad Sacerdotem Achimelech (1), aut ad Achis regem Geth (2); aut quæ dixit Amalecia (5) narrans Davidi Sātīl mortem, ut suo loco (4) probavimus; nemo tamen idēo negabit libros illos Regum, in quibus haec narrantur, Canonica fidei pondus habere. Nimirum cū Scriptor sacer aliorum refert orationem et verba, refert quidem illa fideliter, non tamen hoc ipso ea probat; quia illa dicta fuisse, de fide est, non tamen semper Canonica fidei pondus habent, quae dicta narrantur, sicut quando Codex sacer narrat aliqua gesta esse, de fide est, ea gesta fuisse, non tamen eadem semper Deo auctore sunt gesta, sed sep̄ sunt peccata et scela.

At dices: Si in amicorum Jobi verbis error aliquis aut culpa est, quomodo illorum verba S. Paulus tanquam laudabilis adducit, dicens (5): *Sapientia enim hujus mundi stultitia est apud Deum; scriptum est enim: Comprehendam sapientes in astutia eorum.* Quæ ultima verba (6) protulit Eliphaz Jobi amicos. — Resp.: Non omnia amicorum Jobi verba sunt culpanda, sed, ut Sanctius (7) rectè observat, ipsorum propositiones generales (quas logici majores appellant) omnes sunt, aut certe plausib. vere, ac aliis Scriptura locis comprobata, quanvis in applicatione earum ad sanctum Job illi errant. Ceterum, in hoc ipso loco Pauli ad Corinthios salis indicatur, librum Job esse Canonicum; sic enim verba ex libro Job desumpta ibi citat Apostolus, quomodo citare illa assolet, quæ ex Scripturā sumit. Ait namque, *scriptum est enim: qui modus loquendi adhiberi non solet nisi cū ex Scripturā sacrā verba promuntur.* Et cum his verbis ex libro Job sumit: *Comprehendam sapientes in astutia eorum,* alia conjungit, quæ negare potest nemo Canonica fidei habere pondus, cū sint ex Psalmo 95, v. 11. Et iterum (dicit, nemps Scriptura): *Dominus novit cogitationes sapientum, quoniam vanæ sunt.*

115. Corollarium: Colloquia amicorum Job in is,

(1) 1 Reg. 21, 2; vide Cornelium à Lap. in hunc locum.

(2) 1 Reg. 27, 10.

(3) 2 Reg. cap. 4.

(4) P. III. S. Scriptur. contra incred. propug. Q. XXII.

(5) 1 Cor. 5, 19.

(6) Job. 5, 13.

(7) Comment. in Job. 4, 1, num. 7.

que cum aliis Spiritus S. oraculis seu Scriptura locis consentiunt, authenticitatem fidem valent; ac licet amici Job locuti non fuerint, ut Prophete aut homines theopneusti, fuere tamen viri à pietate et rerum humanaarum ac divinarum scientiam commendati, quorum dicta, qualiacumque demum fuerint, scriptor theopneustus libri Job fideliter recenset, atque ex eorum verbis, inquit S. Augustinus (1), potest aliquam suam sententiam assumere, qui novit sapienter dicta discernere.

114. Denique de querelis Jobi, et nonnullis asperitis ad speciem ab eo prolatis, quae Joannes Clericus Canonicae autoritati libri Job obstat putat, dicimus infra singulari questione (2). Interim id solum observo generationem: cum beatus Job variis totius libri, nomine ipsius inscripti, locis, maxime patientiae, spei et fiduciae exhibeat argumenta; cum item divina sententia iterato absolutetur (3), quod labii suis non peccaverit, licet leviores navos, quorum a Deo veniam (4) demissè expedit, nonnullos admiserit; cum insuper ipse et Propheteta et Christi Iesu typos fuerit, pleraque eius verba non ex superficie littera, sed ex mystico in his latente sensu, quem SS. Patres, presertim S. Gregorius M. (5) tam laudenter evoluunt, sunt astimanda. Unde hic S. Pater (6) recte monet, dicens: *Quoniam verba responsionum Job imperitis lectoribus aspera resonant, quia sanctorum dicta pie intelligere, sicut dicuntur, ignorant; et quia animus dolens et justi in semipietate assumere nesciunt, ideo doloris verba bene interpretari non possunt.*

115. Argum. II. Theodori Mopsuesteni. Autor libri Job, inquit ille (7), fabularum et poetorum eventuum profanam scientiam ostentat, et Jobum ea proferten inducit, que optimi viri sanctitati minimè respondent, et nequitez potius, quam probitatis exemplum præstant. — R.: Ha blasphemie Theodori sunt potius contemnende, quam multis refutande, cum carent omni solidio fundamento, et pridem in concilio V. ecumenico, collatione IV, sunt reprobatae. Dùm enim ibidem septuaginta articuli Theodori Mopsuest, recognoscuntur, ante articulum 65, hec verba leguntur: *Ejusdem Theodori reprobatibus et librum Job, et contra conscriptorem eius, id est, sanctum Spiritum dicens, quod pagina sapientis iunc librum scriptum est. Et ante articulum 66, ita legitur: Et per omnia reprobans (Theodorus Mopsuest.) Scriptaram Job, et conscriptori maladicens (idem autem est dicens sancto Spiritu) in fini interpretantis blasphemias sue ita dicit, etc. Ac post omnes ecclesis 70 articulos subditur: Isti sunt thesauri*

(1) L. ad Oros. cap. 9.

(2) Quæst. 4, num. 85, 88.

(3) Job. cap. 4, v. 20, cap. 2, v. 10. Similiter in cap. ultimo, v. 7. Deus ad Eliphaz ait: *Iratus est furor meus in te, et in duos amicos tuos, quoniam non es locutus coram me rectum, sicut servus meus Job.*

(4) Job. cap. 5, 6.

(5) Propositio. Moral. in librum Job.

(6) In Prologo seu Bracta. S. Gregorius M., cap. 5; posita autem est hec Praefatio ante expositionem Moral. in L. Job.

(7) Vide apud Binium concil. oecum. V seu Constantinopolitanum II, collat. IV.

*impeditas Theodori. Fundat quidem Theodorus blasphemam opinionem suam in iis, que cap. ultimo libri Job leguntur, de imposito scilicet tertie Jobi filii nomine Amalthea. Nam art. 66, ita ait: *Hoc enim quod (scriptor libri Job) dixit, tertiam filiam suam Amalthea cornu cum (scilicet Jobum) vocasse, nihil aliud est quād ostendere, eum (nempe Jobum) paganicis fabulis assentientem, e. idolatrie figurae diligenter. Verum audax ille criticus hec non attendit: scriptor libri Job (nimirus Moyses vel ipse Job) vixit ante inventas ethiuncorum fabulas, (1) adeoque Jobum non potuit ostendere paganicis fabulis assentientem. Præterea, quanvis in textu greco Job 42, 14, dicitur: *Kai ekkēst... τέτταν οὐελεπός Κάρα;* Et vocavit... tertiam Amalthea Corin, tamen in textu hebreo non nomen poetum, *Cornu Amalthee* sive *abundantia* sed *Τέτταν Κάρα*, Cornu seu vas pigmenti legitur, quoque nostra Vulgata latina, habens hoc loco nomen *Cornu sibi*, consentit.**

Nec cetera Theodori Mopsuest. momenta meliora sunt; scriptor enim libri Job, quicunque tandem (2) censeatur, Jobum exhibuit (quem ipse maxime in scriptum scopum intendebat) tanquam illustre justitia et patientiae documentum. Id nobis semper ratum erit certumque, Eclesie maximè conscientia nostram hanc sententiam probante, quod usque contrarium omnino non fuerit demonstratum; contrarium autem nec Theodorus Mops. demonstrare potuit, nec ullus alius unquam poterit.

Argum. III. impii Spinoze, aliaque, que ab adversariis contra librum Job, ejusque Canonicanum auctoratum objici solent, jam supra (3) soluta sunt, aut in sequentibus questionibus solventur. Unde de his hoc loco agere superseedeo.

116. Quæres IV: *An Job gravior peccaverit labii suis?* Antequam respondeam, observo, quod dubium habe inde potissimum ortum sit, quia Job (4) maledixit dei sui natui, et optavit ut nunquam fuisse natus. Unde quidam Judei, et ex sectariis Brentius et Anabaptiste asserentes, Jobum fuisse blasphemum, et male sententem de divina providentiâ. His accessit Joannes Clericus (5), qui inde conclusit librum Job non esse divinum, utpote nihil sancti et divini, sed potius quæras Jobi continentem, vel ethiuncum hominem, ut ait, indigetas, et tantum non in blasphemiam vergentes. Verum impia est haec Clerici et aliorum criminatione. Nam ex multis argumentis, quibus Salmeron (6) Jobi immunitatem ab omni blasphemâ et graviore peccato laudulenter ostendit, sufficiente haec duo: 1° Si Job blasphemando aut maledicendo peccasset, non fuisse a SS. Patribus et ab ipsa Scripturâ iterato (7) propositus tanquam exemplar patientiae et sustentiae, sed potius

(1) Vide supra, num. 69, Scholion III.

(2) Vide supra, num. 68 et 70.

(3) Num. 72. Et universum totum quast. 4, presertim num. 66, 76.

(4) Job. 5, 1, etc. Item Job. 10, 1 et 18.

(5) Vide quæ supra, num. 78, diximus.

(6) Prolegom. X. in S. Scriptor. canon. XXVI.

(7) Tob. 2, 12, 2. Et in Epist. Cathol. S. Jacobii, cap. 5, v. 11.

in detestationem impatientie et blasphemie. 2° Neque Deus post longam illam Jobi cum amicis suis disputationem dixisset ad Eliphaz (1): *Iratus est furor meus in te, et in duos amicos tuos, quoniam non es locutus coram me rectum, sicut servus meus Job.* Nec evadit Judeus dicendo, quod Job penituerit, alii vero de peccato suo penitentiam non egreditur. Nam contra est: etiam alii, pro quibus exauditus est Job sacrificans (2), probabilissime de sua stultâ locatione penitentiam egerunt, ut illi Deus remitteret, presertim quia Deus post verba modò citata, ad Eliphaz perrexit dicere: *Suite ergo vobis septem tauros et septem arietes, et ite ad servum meum Job, et offerto holocaustum pro vobis: Job autem servus meus orabit pro vobis... Abierunt ergo Eliphaz Thenamites, et Baldad Suhites, et Sophar Naamathites, et fecerunt, sicut locutus fuerat Dominus ad eos, etc.* Præterea Deus illis verbis precedentibus: *Non es locutus coram me rectum, sicut servus meus Job, laudat Jobus de toto progressu disputacionis, in qua si Job labii graviter peccasset, falsum esset dicere, quod Job fuerit locutus rectum coram Domino, et socii seu amici eius oppositum. Verum audiamus alia adversariorum*

ARGUMENTA CONTRARIA.

417. Argum. I. Job maledixit dei nativitatâ sue, et optavit, ut nunquam fuisse natus, ut patet ex his eius verbis (5): *Pereat dies in quâ natus sum, et nox in quâ dictum est: Conceptus est homo; sed talis maledictio et optatio fuit grave peccatum.* — R.: Duplex potissimum aut triplex est modus, Jobum ita loquenter excusandi a gravi peccato. Primum est, quo S. Hieronymus (4), alique utuntur, dicentes, Jobum non suam hec solius calamitatem deploare, sed communem, que ab originali labore emanavit in longam Adami posteritatem, lamentarique, quod ipse cum aliis Adae posteris in peccato, ex quo tot poena et miseria consequuntur, natus sit. Sic enim etiam Alii. Sancti et Prophetae multum affligebantur in consideratione nativitatâ peccato. Unde S. Hieronymus loc. cit., expendens illi Jobi verba: *Pereat dies, in quâ natus sum, etc.*, expressè ait: *Nulli dubium est, quod hi omnes (loquitur de Iohi et Jeremias, qui (6) pariter in hac verba: *Maledicta dies, in quâ natus sum, etc.*, prorupit) prevaricationem. Adve detestentur. Nimirum cap. 4 et 2, Job loquitur de suis afflictionibus sibi immisis, jactura scilicet honorum et liberorum, ut in hec exercitatio verba erumperet: *Pereat dies, in quâ natus sum, et nox, etc.*, animi utique non alio, quād ut detestetur peccatum,*

(1) Job. 19, 23.
(2) Job. 14, 4.
(3) Vide Pinedam, Comment. in Job. 14, 4.
(4) In cap. 5 Job, lectione 4.
(5) Prolegom. V in librum Job. Item Comment. in Job. 5, 4.
(6) Vide supra, ad finem numeri 78.

(7) Luc. 12, 50, ubi Christus ait: *Baptismo autem habeo baptizari; et quoniam coartor usque dñm perficiatur?* que verba de passione Christi intelligenda sunt, prout Calmet aliique interpres exponunt,
(8) Luc. 22, 42.